Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
LAILA MEDINA
της 20ής Ιουνίου 2024 [1]

Υπόθεση C-197/23

S. S.A.
κατά
C. sp. z o.o.,
παρισταμένου του:
Prokurator Prokuratury Regionalnej w Warszawie

[αίτηση του Sąd Apelacyjny w Warszawie
(εφετείου Βαρσοβίας, Πολωνία)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Κράτος δικαίου – Άρθρο 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ – Ένδικα βοηθήματα και μέσα – Αποτελεσματική δικαστική προστασία – Ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως – Αρχή της "εσωτερικής" ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης – Εθνικές ρυθμίσεις που διέπουν την τυχαία ανάθεση υποθέσεων στους δικαστές – Μεταβολή της σύνθεσης του δικαστικού σχηματισμού – Κατάφωρη παράβαση των κανόνων του εθνικού δικαίου – Διατάξεις οι οποίες απαγορεύουν στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο να κηρύξει την ακυρότητα της διαδικασίας ενώπιον του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου»

1. Η υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως του Sąd Apelacyjny w Warszawie (εφετείου Βαρσοβίας, Πολωνία) [2] αφορά την ερμηνεία του άρθρου 2, του άρθρου 6, παράγραφοι 1 και 3, και του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, σε συνδυασμό με το άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης). Η αγωγή της κύριας δίκης ασκήθηκε από την εταιρία S. S.A. (στο εξής: εταιρία S) κατά της εταιρίας C. sp. z o.o. (στο εξής: εταιρία C) σχετικά με εμπορική συμφωνία-πλαίσιο.

2. Στην υπό κρίση υπόθεση εγείρονται, κατ' ουσίαν, δύο ζητήματα. Πρώτον, το Δικαστήριο καλείται να αποφανθεί επί του ζητήματος εάν η παράτυπη (επαν)ανάθεση συγκεκριμένης υπόθεσης σε εισηγητή δικαστή στο πλαίσιο δίκης ενώπιον εθνικού δικαστηρίου εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ. Με άλλα λόγια, είναι αυτή η παράτυπη (επαν)ανάθεση ικανή να υπονομεύσει την εικόνα των δικαστηρίων ως ανεξάρτητων και αμερόληπτων, ιδίως σε περίπτωση που η παράτυπη αυτή (επαν)ανάθεση i) συνιστά «κατάφωρη παράβαση» των εφαρμοστέων κανόνων του εθνικού δικαίου και ii) δεν μπορεί να ελεγχθεί κατ' έφεση από το δευτεροβάθμιο δικαστήριο διότι οι εθνικές διατάξεις

[1] Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

[2] Η διάταξη περί παραπομπής φέρει ημερομηνία 28 Απριλίου 2022, αλλά κατατέθηκε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 24 Μαρτίου 2023.

απαγορεύουν ρητώς ένα τέτοιο ένδικο μέσο; Το δεύτερο –συναφές– ζήτημα είναι εάν μια τέτοια παρατυπία, ιδίως σε συνδυασμό με την απουσία δικαστικού ελέγχου ή ενδίκου βοηθήματος ή μέσου, συνιστά παράβαση των απαιτήσεων αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας ενώπιον ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου, που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως· ήτοι, εάν η οποιαδήποτε παρατυπία κατά την (επαν)ανάθεση μιας υπόθεσης σε εισηγητή δικαστή θα μπορούσε να δημιουργήσει στους πολίτες αμφιβολίες ως προς την ανεξαρτησία και την αμεροληψία του δικαστή στον οποίον (επαν)ανατέθηκε η υπόθεση.

I. Το νομικό πλαίσιο

A. Ο κώδικας πολιτικής δικονομίας

3. Το άρθρο 47, παράγραφος 1, του κώδικα πολιτικής δικονομίας [3] ορίζει ότι «στον πρώτο βαθμό οι υποθέσεις εκδικάζονται από μονομελή δικαστικό σχηματισμό, εκτός αν άλλως προβλέπεται από ειδική διάταξη».

4. Κατά το άρθρο 379, παράγραφος 4, του ίδιου κώδικα, «[η] δίκη είναι άκυρη […] εάν η σύνθεση του επιληφθέντος της υπόθεσης δικαστηρίου αντιβαίνει στις διατάξεις του νόμου ή εάν εκ του νόμου εξαιρετέος δικαστής μετείχε στην εκδίκαση της υπόθεσης».

5. Το άρθρο 386, παράγραφος 2, του κώδικα πολιτικής δικονομίας ορίζει ότι, «σε περίπτωση κήρυξης ακυρότητας της δίκης, το δευτεροβάθμιο δικαστήριο εξαφανίζει την εκκληθείσα απόφαση, διατάσσει την επανάληψη της δίκης κατά το μέρος που κρίθηκε άκυρη και αναπέμπει την υπόθεση στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο».

B. Ο νόμος περί τακτικών δικαστηρίων

6. Το άρθρο 45 του νόμου περί τακτικών δικαστηρίων [4] ορίζει τα εξής:

«1. Δικαστής ή πάρεδρος μπορεί να αντικατασταθεί στα καθήκοντά του από δικαστή ή πάρεδρο του ίδιου δικαστηρίου ή από δικαστή που αποσπάται δυνάμει του άρθρου 77, παράγραφος 1 ή 8.

2. Η αντικατάσταση της παραγράφου 1 μπορεί να απορρέει από μέτρο που λαμβάνει ο πρόεδρος του τμήματος ή ο πρόεδρος του δικαστηρίου, είτε κατόπιν αιτήσεως του δικαστή ή του παρέδρου είτε αυτεπαγγέλτως, προκειμένου να διασφαλιστεί η νομότυπη διεξαγωγή της διαδικασίας.

[…]»

7. Κατά το άρθρο 47a, παράγραφος 1, του νόμου περί τακτικών δικαστηρίων, «οι υποθέσεις ανατίθενται στους δικαστές και στους παρέδρους κατόπιν κλήρωσης, βάσει κατηγοριοποίησης των διαφόρων υποθέσεων, πλην της περίπτωσης ανάθεσης υποθέσεως στον δικαστή υπηρεσίας».

[3] Ustawa z 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Νόμος της 17ης Νοεμβρίου 1964 περί Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, κωδικοποιημένο κείμενο, Dz. U. 2021, θέση 1805, όπως τροποποιήθηκε) (στο εξής: κώδικας πολιτικής δικονομίας).

[4] Ustawa z 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (Νόμος της 27ης Ιουλίου 2001 περί οργάνωσης των τακτικών δικαστηρίων, κωδικοποιημένο κείμενο, Dz. U. 2020, θέση 2072) (στο εξής: νόμος περί τακτικών δικαστηρίων), όπως τροποποιήθηκε με τον Ustawa o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw z 20 grudnia 2019 r. (νόμο της 20ής Δεκεμβρίου 2019 για την τροποποίηση του νόμου περί οργάνωσης των τακτικών δικαστηρίων, του νόμου περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου και ορισμένων άλλων νόμων, Dz. U. 2020, θέση 190) (στο εξής: νόμος της 20ής Δεκεμβρίου 2019).

8. Το άρθρο 47b του ίδιου νόμου ορίζει τα εξής:

«1. Η μεταβολή της σύνθεσης ενός δικαστηρίου επιτρέπεται μόνο σε περίπτωση αδυναμίας του να εξετάσει την υπόθεση και να εκδώσει απόφαση υπό την αρχική του σύνθεση ή σε περίπτωση μονίμου κωλύματος που εμποδίζει την εξέταση της υπόθεσης και την έκδοση της απόφασης υπό την αρχική του σύνθεση. Οι διατάξεις του άρθρου 47a εφαρμόζονται κατ' αναλογίαν.

2. Εάν είναι αναγκαία η λήψη μέτρων σε μια υπόθεση, ιδίως όταν τούτο επιβάλλεται από διαφορετικές διατάξεις ή δικαιολογείται για λόγους ορθής διεξαγωγής της διαδικασίας, και εφόσον ο δικαστικός σχηματισμός στον οποίο ανατέθηκε η υπόθεση δεν μπορεί να το πράξει, τα μέτρα λαμβάνονται από τον σχηματισμό που ορίζεται σύμφωνα με το σχέδιο αντικατάστασης και, εάν τα μέτρα δεν καλύπτονται από το σχέδιο αντικατάστασης, από τον σχηματισμό που ορίζεται σύμφωνα με το άρθρο 47a.

3. Οι αποφάσεις στις υποθέσεις των παραγράφων 1 και 2 λαμβάνονται από τον πρόεδρο του δικαστηρίου ή από τον δικαστή που ορίζεται από αυτόν.

[…]»

9. Ο νόμος της 20ής Δεκεμβρίου 2019 προσέθεσε στο άρθρο 55 του νόμου περί τακτικών δικαστηρίων την παράγραφο 4, η οποία ορίζει τα εξής:

«Οι δικαστές μπορούν να αποφαίνονται επί όλων των υποθέσεων στον τόπο υπηρεσίας τους καθώς και σε άλλα δικαστήρια στις περιπτώσεις που ορίζει ο νόμος (αρμοδιότητα του δικαστή). Οι διατάξεις σχετικά με την ανάθεση των υποθέσεων, καθώς και σχετικά με τον ορισμό και την τροποποίηση του δικαστικού σχηματισμού δεν περιορίζουν την αρμοδιότητα δικαστή και δεν μπορούν να προβληθούν για να διαπιστωθεί ότι δικαστικός σχηματισμός αντίκειται στον νόμο, ότι δικαστήριο δεν έχει την προσήκουσα σύνθεση ή ότι στον σχηματισμό μετέχει πρόσωπο το οποίο δεν είναι εξουσιοδοτημένο ή αρμόδιο να αποφανθεί επί της υπό κρίση υπόθεσης».

10. Σύμφωνα με το άρθρο 8 του νόμου της 20ής Δεκεμβρίου 2019, το άρθρο 55, παράγραφος 4, του νόμου περί τακτικών δικαστηρίων εφαρμόζεται επίσης στις υποθέσεις που είχαν εκκινήσει ή περατωθεί πριν από την ημερομηνία έναρξης ισχύος του νόμου της 20ής Δεκεμβρίου 2019.

Γ. Ο κανονισμός λειτουργίας του 2015

11. Το άρθρο 43, παράγραφος 1, του κανονισμού λειτουργίας του 2015[5] ορίζει ότι «οι υποθέσεις ανατίθενται στους εισηγητές δικαστές (δικαστές και παρέδρους) κατόπιν κλήρωσης, σύμφωνα με την καθορισμένη κατανομή των καθηκόντων, με τη χρήση εργαλείου πληροφορικής [(στο εξής: σύστημα LPS)[6]] που βασίζεται σε γεννήτρια τυχαίων αριθμών, χωριστά για κάθε μητρώο, κατάλογο ή άλλο μηχανισμό καταγραφής, εκτός εάν οι διατάξεις του παρόντος κανονισμού προβλέπουν άλλους κανόνες κατανομής υποθέσεων […]».

[5] Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 23 grudnia 2015 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Κανονιστική πράξη του Υπουργού Δικαιοσύνης, της 23ης Δεκεμβρίου 2015, περί κανονισμού λειτουργίας των τακτικών δικαστηρίων) (Dz. U. 2015, θέση 2316) (στο εξής: κανονισμός λειτουργίας του 2015).

[6] System Losowego Przydziału Spraw (Σύστημα ανάθεσης υποθέσεων στους δικαστές κατόπιν κλήρωσης).

12. Κατά το άρθρο 52b του εν λόγω κανονισμού λειτουργίας:

«1. Ο πίνακας αντικατάστασης περιλαμβάνει τους αναπληρωματικούς (δικαστές, παρέδρους και ενόρκους) για κάθε εργάσιμη ημέρα.

2. Ο πίνακας υπηρεσιών περιλαμβάνει τους δικαστές υπηρεσίας και τους παρέδρους υπηρεσίας για κάθε ημέρα.

3. Ο πίνακας αντικατάστασης και ο πίνακας υπηρεσιών καθορίζουν τον αριθμό των αναπληρωματικών και των [δικαστών και παρέδρων] υπηρεσίας ανά χρονική περίοδο, ανά τμήμα ή ανά είδος υποθέσεων που κατανέμονται στους αναπληρωματικούς και στους [δικαστές και παρέδρους] υπηρεσίας, καθώς και τη σειρά με την οποία πραγματοποιούνται οι αντικαταστάσεις και τις υποθέσεις που ανατίθενται στους [δικαστές και παρέδρους] υπηρεσίας, όταν υπάρχουν περισσότεροι αντικαταστάτες και [δικαστές και πάρεδροι] υπηρεσίας.

[…]»

13. Το άρθρο 52c του του κανονισμού λειτουργίας του 2015 ορίζει τα εξής:

«1. Σε περίπτωση απουσίας του εισηγητή δικαστή κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ο πρόεδρος του τμήματος ματαιώνει την επ' ακροατηρίου συζήτηση εφόσον είναι δυνατόν να ενημερωθούν σχετικώς οι ενδιαφερόμενοι, εκτός εάν η ορθή διεξαγωγή της διαδικασίας απαιτεί σαφώς την πραγματοποίησή της.

2. Η υπόθεση της οποίας δεν ακυρώθηκε η επ' ακροατηρίου συζήτηση εκδικάζεται από τον αναπληρωτή δικαστή, όπως προβλέπεται στο σχέδιο αντικατάστασης για την εν λόγω ημέρα. Εάν ο αναπληρωτής δεν ήταν σε θέση να προετοιμαστεί επαρκώς ή εάν η εκδίκαση της υπόθεσης από τον αναπληρωτή απαιτεί την επανάληψη σημαντικού μέρους της διαδικασίας, ο πρόεδρος του τμήματος διατάσσει τη ματαίωση της επ' ακροατηρίου συζήτησης […]

[…]

4. Ο αναπληρωτής δικαστής έχει την εξουσία ανάθεσης της εκδικαζόμενης δυνάμει της παραγράφου 2 υπόθεσης στον εαυτό του. Στην περίπτωση αυτή, το εργαλείο πληροφορικής αναθέτει στον δικαστή αυτόν μία λιγότερη υπόθεση του αυτού είδους.

[…]»

II. Συνοπτική παρουσίαση των πραγματικών περιστατικών και της διαδικασίας της κύριας δίκης, καθώς και των προδικαστικών ερωτημάτων

14. Στις 27 Απριλίου 2018 η εταιρία S άσκησε αγωγή ενώπιον του Sąd Okręgowy w Warszawie (περιφερειακού δικαστηρίου Βαρσοβίας, Πολωνία). Η εταιρία S ενεργεί ως εκδοχέας απαίτησης κατά της εταιρίας C, η οποία δραστηριοποιείται στον τομέα του λιανικού εμπορίου. Η πρώτη ζητεί να υποχρεωθεί η δεύτερη να καταβάλει το ποσό των 4 572 648,00 πολωνικών ζλότι (PLN) (που αντιστοιχεί σε 1 045 000 ευρώ κατά προσέγγιση), το οποίο αφορά χρηματικές επιδοτήσεις επί του κύκλου εργασιών που επιτεύχθηκε εντός συγκεκριμένης λογιστικής χρήσης (περιθώρια

καθυστερήσεων) και το οποίο εισέπραξε στο πλαίσιο συμφωνίας-πλαισίου που συνήψε με την εκχωρήτρια. Κατά την εταιρία S, η είσπραξη των εν λόγω επιδοτήσεων αντίκειται στην εθνική νομοθεσία περί ανταγωνισμού.

15. Η υπόθεση ανατέθηκε στο 16ο εμπορικό τμήμα του εν λόγω δικαστηρίου και, βάσει του συστήματος λογισμικού για την ανάθεση των υποθέσεων κατόπιν κλήρωσης, ως μονομελής δικαστικός σχηματισμός ορίστηκε η δικαστής E.T., αντιπρόεδρος του τμήματος αυτού.

16. Εντούτοις, στις 25 Μαρτίου 2019, την ημέρα της επ' ακροατηρίου συζήτησης, και δεδομένου ότι η δικαστής E.T. απουσίαζε λόγω άδειας κατόπιν αιτήματός της, ο πρόεδρος του 16ου εμπορικού τμήματος όρισε τη δικαστή J.K., δικαστή υπηρεσίας κατά την ημέρα εκείνη, για να διεξαγάγει την επ' ακροατηρίου συζήτηση, και, ως εκ τούτου, της ανατέθηκε η υπόθεση.

17. Με απόφαση της 16ης Σεπτεμβρίου 2019, εκδοθείσα από τον δικαστικό σχηματισμό του Sąd Okręgowy w Warszawie (περιφερειακού δικαστηρίου Βαρσοβίας), συγκείμενου από τη δικαστή J.K., η αγωγή της εταιρίας S απορρίφθηκε.

18. Η τελευταία άσκησε έφεση στις 27 Οκτωβρίου 2019 ενώπιον του Sąd Apelacyjny w Warszawie (εφετείου Βαρσοβίας), ήτοι του αιτούντος δικαστηρίου.

19. Στην έφεσή της, η εταιρία S υποστηρίζει ότι η δίκη ενώπιον του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου ήταν άκυρη δυνάμει του άρθρου 379, παράγραφος 4, του κώδικα πολιτικής δικονομίας, διότι η σύνθεση του δικάζοντος σχηματισμού του εν λόγω δικαστηρίου δεν ήταν σύμφωνη με τις διατάξεις του νόμου λόγω παραβίασης της αρχής του αμεταβλήτου της σύνθεσης του δικαστικού σχηματισμού, δεδομένου ότι η υπόθεση εκδικάστηκε από τη δικαστή J.K. αντί της εισηγήτριας δικαστή E.T., η οποία κληρώθηκε από το σύστημα LPS.

20. Μετά τη λήψη εκτεταμένων μέτρων έρευνας και ελέγχου σχετικά με το πρωτοβάθμιο δικαστήριο[7], προκειμένου να ελέγξει τη νομιμότητα της διαδικασίας ενώπιον του δικαστηρίου αυτού, το αιτούν δικαστήριο έκρινε ότι η μεταβολή της σύνθεσης του δικάζοντος σχηματισμού στον πρώτο βαθμό –λόγω του ότι η υπόθεση εκδικάστηκε από τη δικαστή J.K. αντί της αρχικής εισηγήτριας δικαστή E.T.– συνεπάγετο «κατάφωρη παράβαση» των κανόνων του εθνικού δικαίου για την ανάθεση των υποθέσεων και τον ορισμό ή τη μεταβολή της σύνθεσης των δικαστικών σχηματισμών, ήτοι του άρθρου 47b, παράγραφος 1, του νόμου περί τακτικών δικαστηρίων, σε συνδυασμό με το άρθρο 52c, παράγραφος 4, του κανονισμού λειτουργίας του 2015. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει επίσης ότι δεν είχαν ολοκληρωθεί όλες οι αναγκαίες διατυπώσεις για μια τέτοια αντικατάσταση, εκφράζοντας υποψίες ότι το πρωτοβάθμιο δικαστήριο τροποποίησε ορισμένα έγγραφα, επιχειρώντας να διορθώσει εκ των υστέρων τις παρατυπίες αυτές.

21. Το αιτούν δικαστήριο δηλώνει ότι δεν γνωρίζει τον λόγο της αντικατάστασης αυτής, την οποία θεωρεί παράτυπη και σκόπιμη, ενώ επισημαίνει ότι η χρήση μιας τέτοιας διαδικασίας θα μπορούσε να συνεπάγεται τη μεταφορά ενός σχετικά σημαντικού αριθμού υποθέσεων από έναν δικαστή σε άλλον.

22. Επισημαίνει επίσης ότι, θεωρητικώς, δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο η σύνθεση ενός μονομελούς δικαστικού σχηματισμού να μεταβληθεί σκοπίμως σε ευαίσθητες υποθέσεις. Τούτο μπορεί να συμβεί όταν ο δικαστής που αρχικά κληρώθηκε από το σύστημα LPS ορίζει

[7] Η διάταξη περί παραπομπής αφιερώνει 36 σκέψεις στα μέτρα έρευνας και ελέγχου (βλ. σκέψεις 21 έως 56 της διάταξης αυτής).

επ' ακροατηρίου συζήτηση σε ημερομηνία κατά την οποία θα λάβει άδεια κατόπιν αιτήματός του και το γεγονός της απουσίας του χρησιμοποιείται για την αντικατάσταση του δικαστή αυτού από δικαστή ο οποίος, κατά την ημερομηνία αυτή, αναγράφεται στον πίνακα των δικαστών υπηρεσίας και του οποίου το όνομα ενδέχεται να είναι γνωστό εκ των προτέρων.

23. Τέλος, το αιτούν δικαστήριο παραθέτει αποφάσεις του Sąd Najwyższy (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Πολωνία), σύμφωνα με τις οποίες η σύνθεση δικαστικού σχηματισμού κατά παράβαση των διατάξεων του εθνικού δικαίου σχετικά με την ανάθεση των υποθέσεων καθώς και σχετικά με τον ορισμό και την τροποποίηση των δικαστικών σχηματισμών που εκδικάζουν την υπόθεση μπορεί να συνιστά λόγο κήρυξης της δίκης ως άκυρης, όπως προβλέπεται στο άρθρο 379, παράγραφος 4, του κώδικα πολιτικής δικονομίας.

24. Επισημαίνει, ωστόσο, ότι, από τη θέσπιση του άρθρου 55, παράγραφος 4, του νόμου περί τακτικών δικαστηρίων και εφεξής, απαγορεύεται κάθε σχετικός έλεγχος στο πλαίσιο έφεσης.

25. Υπό τις συνθήκες αυτές, το αιτούν δικαστήριο αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχουν το άρθρο 2, το άρθρο 6, παράγραφοι 1 και 3, και το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, [ΣΕΕ], σε συνδυασμό με το άρθρο 47 του [Χάρτη], την έννοια ότι δεν αποτελεί ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως και διασφαλίζει την πραγματική δικαστική προστασία μονομελής δικαστικός σχηματισμός πρωτοβάθμιου δικαστηρίου κράτους μέλους […] που αποτελείται από δικαστή στον οποίο ανατέθηκε υπόθεση κατά κατάφωρη παράβαση των κανόνων του εθνικού δικαίου για την κατανομή των υποθέσεων και τον ορισμό ή τη μεταβολή της σύνθεσης των δικαστικών σχηματισμών;

2) Έχουν το άρθρο 2, το άρθρο 6, παράγραφοι 1 και 3, και το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, [ΣΕΕ], σε συνδυασμό με το άρθρο 47 του [Χάρτη], την έννοια ότι αντιτίθενται στην εφαρμογή διατάξεων του εθνικού δικαίου, όπως το άρθρο 55, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, του [νόμου περί τακτικών δικαστηρίων], σε συνδυασμό με το άρθρο 8 του [νόμου της 20ής Δεκεμβρίου 2019], κατά το μέτρο που απαγορεύουν στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο να κηρύξει […] την ακυρότητα της διαδικασίας ενώπιον του εθνικού πρωτοβάθμιου δικαστηρίου όσον αφορά αγωγή που ασκήθηκε ενώπιον του, λόγω μη νόμιμης ή μη προσήκουσας σύνθεσης του δικαστηρίου ή συμμετοχής στη σύνθεσή του προσώπου μη εξουσιοδοτημένου ή αναρμόδιου, ως έννομη κύρωση που διασφαλίζει πραγματική δικαστική προστασία στην περίπτωση που ο ορισμός του δικαστή που δίκασε την αγωγή έγινε κατά κατάφωρη παράβαση των κανόνων του εθνικού δικαίου για την κατανομή των υποθέσεων και τον ορισμό ή τη μεταβολή της σύνθεσης των δικαστικών σχηματισμών;»

III. Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

26. Γραπτές παρατηρήσεις υπέβαλαν η εταιρία C (εναγόμενη της κύριας δίκης), ο Prokurator Prokuratury Regionalnej w Warszawie (εισαγγελέας της περιφερειακής εισαγγελίας Βαρσοβίας, Πολωνία· στο εξής: περιφερειακός εισαγγελέας), η Πολωνική Κυβέρνηση και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Στις 7 Μαρτίου 2024 διεξήχθη επ' ακροατηρίου συζήτηση, στην οποία εκπροσωπήθηκαν όλοι οι προαναφερθέντες μετέχοντες στη διαδικασία, πλην του περιφερειακού εισαγγελέα.

IV. Ανάλυση

Α. Επί της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου και επί του παραδεκτού των προδικαστικών ερωτημάτων

27. Η εταιρία C και ο περιφερειακός εισαγγελέας προέβαλαν συναφώς διάφορους ισχυρισμούς [8].

28. Πρώτον, η εταιρία C και ο περιφερειακός εισαγγελέας υποστηρίζουν, κατ' ουσίαν, ότι η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως είναι απαράδεκτη, δεδομένου ότι ζητεί την ερμηνεία του εθνικού δικαίου ενώ δεν υπάρχει επαρκώς σαφής σύνδεση με το δίκαιο της Ένωσης.

29. Αρκεί, εντούτοις, να υπομνησθεί η νομολογία του Δικαστηρίου, κατά την οποία «το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ τυγχάνει ιδίως εφαρμογής στην περίπτωση κάθε εθνικού οργάνου δυνάμενου να αποφαίνεται, ως δικαιοδοτικό όργανο, επί ζητημάτων απτομένων της εφαρμογής ή της ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης και εμπιπτόντων, επομένως, σε τομείς που διέπονται από το δίκαιο αυτό» [9]. Δεν αμφισβητείται ότι τούτο συμβαίνει εν προκειμένω. Τόσο το πρωτοβάθμιο δικαστήριο (το νομότυπο της σύνθεσης του οποίου αμφισβητείται) όσο και το δευτεροβάθμιο δικαστήριο (το οποίο είναι το αιτούν δικαστήριο και του οποίου οι εξουσίες ελέγχου της εν λόγω παρατυπίας αποκλείσθηκαν ή ανακλήθηκαν από το εθνικό δίκαιο) ενδέχεται να κληθούν να αποφανθούν επί ζητημάτων σχετικών με την εφαρμογή ή την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης. Επομένως, πρέπει να πληρούν τις απαιτήσεις περί αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας.

30. Δεύτερον, ο περιφερειακός εισαγγελέας υποστηρίζει ότι η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά κανόνες που διέπουν την οργάνωση του δικαστικού συστήματος κράτους μέλους, οι οποίοι, όπως και κάθε ζήτημα που αφορά την οργάνωση και τη λειτουργία των κρατικών οργάνων, εμπίπτουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα του οικείου κράτους.

31. Ο ισχυρισμός αυτός είναι απορριπτέος βάσει πάγιας νομολογίας. Πράγματι, «μολονότι η οργάνωση της απονομής της δικαιοσύνης εντός των κρατών μελών εμπίπτει ασφαλώς στην αρμοδιότητά τους, εντούτοις, κατά την άσκηση της αρμοδιότητας αυτής, τα κράτη μέλη οφείλουν να τηρούν τις υποχρεώσεις που υπέχουν από το δίκαιο της Ένωσης» [10] και, ειδικότερα, από το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ [11].

32. Τρίτον, ο περιφερειακός εισαγγελέας υποστηρίζει ότι, σύμφωνα με το άρθρο 51 του Χάρτη, το άρθρο 47 αυτού, το οποίο αφορούν τα υποβληθέντα ερωτήματα, δεν έχει εφαρμογή, δεδομένου ότι η υπόθεση της κύριας δίκης δεν συνδέεται με το δίκαιο της Ένωσης. Αυτή η έλλειψη δυνατότητας εφαρμογής ενισχύεται, στην περίπτωση της Δημοκρατίας της Πολωνίας, από το πρωτόκολλο (αριθ. 30) σχετικά με την εφαρμογή του Χάρτη στην Πολωνία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

[8] Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Πολωνική Κυβέρνηση απέσυρε τις γραπτές παρατηρήσεις της, μεταξύ των οποίων και την ένσταση απαραδέκτου, και προέβαλε εντελώς νέες παρατηρήσεις. Υποστήριξε, κατ' ουσίαν, ότι i) η απαίτηση περί ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως αποκλείει την εκδίκαση της υπόθεσης από νέο δικαστή, ο οποίος ορίστηκε ως εισηγητής δικαστής κατά «κατάφωρη παράβαση» των εθνικών κανόνων για την κατανομή των υποθέσεων· και ii) το δίκαιο της Ένωσης επιβάλλει στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο να μην εφαρμόσει εθνικές διατάξεις, οι οποίες το εμποδίζουν να εξετάσει εάν η προπαρατεθείσα απαίτηση πληρώθηκε στον πρώτο βαθμό.

[9] Απόφαση της 26ης Μαρτίου 2020, Miasto Łowicz και Prokurator Generalny (C-558/18 και C-563/18, EU:C:2020:234, στο εξής: απόφαση στην υπόθεση Miasto Łowicz, σκέψεις 33 και 34 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[10] Απόφαση της 18ης Απριλίου 2024, ΟΤ κ.λπ. (Κατάργηση δικαστηρίου) (C-634/22, EU:C:2024:340, σκέψη 24 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[11] Απόφαση στην υπόθεση Miasto Łowicz (σκέψη 36 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

33. Το Δικαστήριο έχει εξηγήσει τη διαφορά μεταξύ των πεδίων εφαρμογής του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ και του άρθρου 47 του Χάρτη, αντίστοιχα: «ενώ το άρθρο 47 του Χάρτη συμβάλλει στον σεβασμό του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας κάθε πολίτη ο οποίος επικαλείται, *σε συγκεκριμένη περίπτωση*, δικαίωμα που αντλεί από το δίκαιο της Ένωσης, το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ σκοπεί να διασφαλίσει ότι *το σύστημα ένδικης προστασίας που έχει θεσπίσει κάθε κράτος μέλος* εγγυάται την αποτελεσματική δικαστική προστασία στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης» [12].

34. Φρονώ ότι, ομολογουμένως, η διαφορά της κύριας δίκης δεν φαίνεται να συνδέεται αφ' εαυτής με διάταξη του δικαίου της Ένωσης. Πράγματι, προς στήριξη της αγωγής της κατά της εναγόμενης της κύριας δίκης (εταιρίας C), η ενάγουσα (εταιρία S) επικαλέστηκε αποκλειστικά διάταξη του εθνικού δικαίου και το αιτούν δικαστήριο, με τη σειρά του, δεν παρέσχε καμία ένδειξη που να υποδηλώνει ότι η διάταξη αυτή έχει οποιαδήποτε σχέση με το δίκαιο της Ένωσης. Φαίνεται, επομένως, ότι, σύμφωνα με το άρθρο 51, παράγραφος 1, του Χάρτη, το άρθρο 47 αυτού δεν έχει, αυτό καθεαυτό, εφαρμογή στη διαφορά της κύριας δίκης.

35. Εντούτοις, όπως προκύπτει σαφώς από τη νομολογία του Δικαστηρίου [13], σε περίπτωση όπως η επίδικη, μολονότι το άρθρο 47 του Χάρτη δεν έχει, αυτό καθεαυτό, εφαρμογή στην υπόθεση της κύριας δίκης, εντούτοις η διάταξη αυτή παραμένει κρίσιμη για την ερμηνεία του άρθρου 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ. Το Δικαστήριο έχει κρίνει συναφώς ότι, «[δ]εδομένου ότι το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ επιβάλλει σε όλα τα κράτη μέλη την υποχρέωση να προβλέπουν τα ένδικα βοηθήματα και μέσα που είναι αναγκαία για να διασφαλίζεται, στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης, η αποτελεσματική δικαστική προστασία, κατά την έννοια, ιδίως, του *άρθρου 47 του Χάρτη*, η δεύτερη αυτή διάταξη *πρέπει να λαμβάνεται δεόντως υπόψη για την ερμηνεία του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ*» (η υπογράμμιση δική μου).

36. Τέταρτον, ο περιφερειακός εισαγγελέας υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, ότι το πρώτο προδικαστικό ερώτημα δεν είναι «πραγματικό», δεδομένου ότι η απάντηση στο ερώτημα αυτό δεν είναι αναγκαία προκειμένου το αιτούν δικαστήριο να αποφανθεί επί της υπόθεσης της κύριας δίκης.

37. Κατά τη γνώμη μου, αρκεί να επισημανθεί ότι το αιτούν δικαστήριο i) εκτιμά ότι το είδος των επίμαχων παρατυπιών ενέχει κίνδυνο αμφισβήτησης του τεκμηρίου ανεξαρτησίας του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου και ii) αδυνατεί να αντλήσει τις εκ των εν λόγω παρατυπιών απορρέουσες συνέπειες λόγω διάταξης του εθνικού δικαίου [14]. Ως εκ τούτου, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί εάν η διάταξη αυτή πρέπει να μείνει ανεφάρμοστη δυνάμει του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ.

38. Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, «τα σχετικά με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ερωτήματα που υποβάλλει το εθνικό δικαστήριο, εντός του νομοθετικού και πραγματικού πλαισίου το οποίο αυτό προσδιορίζει με δική του ευθύνη και την ακρίβεια του οποίου δεν οφείλει να ελέγξει το Δικαστήριο, τεκμαίρονται λυσιτελή» [15].

[12] Απόφαση της 20ής Απριλίου 2021, Repubblika (C-896/19, EU:C:2021:311, σκέψη 52). Βλ., επίσης, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα A. Ράντου στην υπόθεση Krajowa Rada Sądownictwa (Παραμονή δικαστή σε ενεργό υπηρεσία) (C-718/21, EU:C:2023:150, σημείο 20 και υποσημειώσεις 26 έως 28).

[13] Απόφαση της 22ας Φεβρουαρίου 2022, RS (Αποτέλεσμα των αποφάσεων συνταγματικού δικαστηρίου) (C-430/21, EU:C:2022:99, στο εξής: απόφαση στην υπόθεση RS, σκέψεις 36 και 37).

[14] Του άρθρου 55, παράγραφος 4, του νόμου περί τακτικών δικαστηρίων.

[15] Βλ. απόφαση στην υπόθεση Miasto Łowicz (σκέψη 43 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

39. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, φρονώ ότι το Δικαστήριο μπορεί να θεωρήσει ότι η ζητούμενη εν προκειμένω προδικαστική απόφαση είναι «αναγκαία» για να καταστεί δυνατή η εκ μέρους του αιτούντος δικαστηρίου «έκδοση της δικής του απόφασης» επί της υποθέσεως της οποίας έχει επιληφθεί [16].

40. Πέμπτον, ο περιφερειακός εισαγγελέας προβάλλει, κατ' ουσίαν, ότι το αιτούν δικαστήριο, κατά παράβαση του άρθρου 94, στοιχείο α', του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεν εκθέτει τους λόγους της επιλογής των διαφόρων διατάξεων του δικαίου της Ένωσης που μνημονεύονται στα υποβληθέντα προδικαστικά ερωτήματα.

41. Όσον αφορά το άρθρο 2 και το άρθρο 6, παράγραφοι 1 και 3, ΣΕΕ, επισημαίνεται ότι το αιτούν δικαστήριο δεν εκθέτει τους λόγους για τους οποίους ζητεί από το Δικαστήριο να ερμηνεύσει τις συγκεκριμένες διατάξεις. Εντούτοις, είμαι της γνώμης ότι, από το σκεπτικό της απόφασης περί παραπομπής, προκύπτει ότι τα προδικαστικά ερωτήματα αφορούν, κατ' ουσίαν, την ερμηνεία των προϋποθέσεων αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας ενώπιον ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου το οποίο έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως, βάσει του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ. Όσον αφορά το άρθρο 2 ΣΕΕ, το άρθρο 19 ΣΕΕ συγκεκριμενοποιεί την αξία του κράτους δικαίου, όπως αυτή κατοχυρώνεται στο εν λόγω άρθρο [17]. Υπό τις συνθήκες αυτές, τα προδικαστικά ερωτήματα πρέπει να εξεταστούν βάσει του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, όπως ερμηνεύεται υπό το πρίσμα του άρθρου 2 ΣΕΕ, λαμβανομένου υπόψη και του άρθρου 47 του Χάρτη [18].

Β. Επί της ουσίας

1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

42. Πριν εξετάσω τα προδικαστικά ερωτήματα, είναι απαραίτητο να εξετάσω, ως εισαγωγική παρατήρηση, ορισμένες αιτιάσεις που προέβαλαν η εταιρία C και ο περιφερειακός εισαγγελέας.

43. Πρώτον, η εταιρία C και ο περιφερειακός εισαγγελέας αμφισβητούν την τοποθέτηση του εθνικού δικαίου στην απόφαση περί παραπομπής, εκτιμώντας ότι είναι μονομερής και μεροληπτική. Ο περιφερειακός εισαγγελέας προβάλλει επίσης ότι το εθνικό δίκαιο δεν περιέχει την έννοια της «κατάφωρης παράβασης» των διατάξεων σχετικά με την ανάθεση των υποθέσεων και τη μεταβολή του δικαστικού σχηματισμού, έννοια την οποία χρησιμοποιεί το αιτούν δικαστήριο και η οποία αντιδιαστέλλεται με την έννοια της «απλής παρέκκλισης» (τυχαίας, ασυνείδητης, ακούσιας ή εκ παραδρομής γενομένης παρέκκλισης).

44. Κατά τη γνώμη μου, αρκεί να υπομνησθεί η πάγια νομολογία κατά την οποία «το αιτούν δικαστήριο είναι το μόνο αρμόδιο να διαπιστώσει και να εκτιμήσει τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς της οποίας επιλαμβάνεται, καθώς και να ερμηνεύσει και να εφαρμόσει το εθνικό δίκαιο» [19].

[16] Όπ.π. (σκέψη 45 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[17] Βλ. απόφαση στην υπόθεση RS (σκέψη 39 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[18] Βλ. απόφαση της 29ης Μαρτίου 2022, Getin Noble Bank (C-132/20, EU:C:2022:235, σκέψεις 77 έως 79).

[19] Απόφαση της 8ης Ιουνίου 2016, Hünnebeck (C-479/14, EU:C:2016:412, σκέψη 36). Πρβλ. απόφαση της 6ης Δεκεμβρίου 2018, Preindl (C -675/17, EU:C:2018:990, σκέψη 24 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

45. Επομένως, το Δικαστήριο θα πρέπει να στηριχθεί στην εκτίμηση του αιτούντος δικαστηρίου ότι η επανανάθεση της υπόθεσης σε άλλον εισηγητή δικαστή πρωτοδίκως θα μπορούσε, καταρχήν, να επιφέρει την εξαφάνιση της πρωτόδικης απόφασης λόγω «κατάφωρης παράβασης» και/ή παρατυπίας της διαδικασίας αυτής, ενώ το άρθρο 55, παράγραφος 4, του νόμου περί τακτικών δικαστηρίων εμποδίζει την εν λόγω δυνητική εξαφάνιση.

46. Δεύτερον, η εταιρία C και ο περιφερειακός εισαγγελέας υποστηρίζουν, κατ' ουσίαν, ότι οι διατάξεις σχετικά με την ανάθεση των υποθέσεων και τη μεταβολή του δικαστικού σχηματισμού είναι κανόνες αμιγώς διοικητικής και τεχνικής φύσης, των οποίων ο κύριος σκοπός είναι η διασφάλιση δίκαιης κατανομής του φόρτου εργασίας και οι οποίοι, από τη φύση τους, δεν είναι πιθανόν να αποτελέσουν δίαυλο έξωθεν επιρροής, ήτοι από την εκτελεστική ή τη νομοθετική εξουσία. Ως εκ τούτου, κανόνες τέτοιας διοικητικής και τεχνικής φύσης δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης.

47. Συναφώς, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι «επιβάλλεται οι δικαστές να προφυλάσσονται από εξωτερικές παρεμβάσεις ή πιέσεις δυνάμενες να θέσουν σε κίνδυνο την ανεξαρτησία τους. Οι κανόνες οι οποίοι διέπουν το καθεστώς των δικαστών και την άσκηση του λειτουργήματός τους πρέπει, ειδικότερα, να αποκλείουν […] και πιο έμμεσ[η] επιρροή δυνάμεν[η] να κατευθύν[ει] τις αποφάσεις τους, ούτως ώστε να μη δημιουργείται η εντύπωση ότι οι δικαστές δεν είναι ανεξάρτητοι ή αμερόληπτοι, η οποία θα μπορούσε να υπονομεύσει την εμπιστοσύνη που πρέπει να εμπνέει η δικαιοσύνη στους πολίτες μιας δημοκρατικής κοινωνίας και ενός κράτους δικαίου» [20].

48. Οι αμφιβολίες που εξέφρασε το αιτούν δικαστήριο, επισημαίνοντας ότι υφίσταται σοβαρός κίνδυνος οι παραβάσεις των εθνικών κανόνων σχετικά με την (επαν)ανάθεση των υποθέσεων στους δικαστικούς σχηματισμούς να αποσκοπούν, ιδίως, σε συνεννόηση μεταξύ των εμπλεκόμενων δικαστών, να επιτραπεί η αντικατάσταση ενός δικαστή από άλλον σε συγκεκριμένη υπόθεση ή σε ορισμένα είδη υποθέσεων, αποτελούν επαρκή λόγο για να θεωρηθούν τα θέματα αυτά όχι ως ζητήματα αμιγώς διοικητικής και τεχνικής φύσης, αλλά ως ζητήματα που πρέπει να εκτιμηθούν υπό το πρίσμα των απαιτήσεων που απορρέουν από το δίκαιο της Ένωσης σχετικά με τη διασφάλιση ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως.

49. Τρίτον, η εταιρία C και ο περιφερειακός εισαγγελέας προβάλλουν, κατ' ουσίαν, ότι η εφαρμογή διάταξης του εθνικού δικαίου η οποία προβλέπει την ακυρότητα δίκης στην περίπτωση που η σύνθεση του δικαστικού σχηματισμού είναι αντίθετη στον νόμο [21] μπορεί να περιοριστεί σε παρατυπίες που αφορούν τη σύνθεση του δικαστηρίου στο σύνολό του, αλλά όχι στη σύνθεση συγκεκριμένων σχηματισμών ενός δικαστηρίου.

50. Καταρχάς, πρέπει να τονιστεί, όπως επισήμανε το Δικαστήριο στην απόφαση στην υπόθεση Simpson και HG [22], ότι, «[κ]ατά πάγια νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου [(στο εξής: ΕΔΔΑ)], με την προσθήκη της φράσεως "νομίμως λειτουργούντος" στο άρθρο 6, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, της ΕΣΔΑ [23] επιδιώκεται να διασφαλιστεί [ότι] η αρχή του κράτους δικαίου [γίνεται σεβαστή] και αφορά όχι μόνον τη νομική

[20] Απόφαση της 18ης Μαΐου 2021, Asociaţia «Forumul Judecătorilor din România» κ.λπ. (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 και C-397/19, EU:C:2021:393, σκέψη 197 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[21] Όπως στο άρθρο 379, παράγραφος 4, του κώδικα πολιτικής δικονομίας.

[22] Απόφαση της 26ης Μαρτίου 2020, Επανεξέταση Simpson κατά Συμβουλίου και HG κατά Επιτροπής [C-542/18 RX-II και C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232 (στο εξής: απόφαση στην υπόθεση Simpson και HG), σκέψη 73 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία (η υπογράμμιση δική μου)].

[23] Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, που υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (στο εξής: ΕΣΔΑ).

βάση της ίδιας της υπάρξεως του δικαστηρίου, αλλά και *τη σύνθεση της έδρας σε κάθε υπόθεση*, καθώς και κάθε άλλη διάταξη του εσωτερικού δικαίου της οποίας η μη τήρηση καθιστά μη νόμιμη τη συμμετοχή ενός ή περισσοτέρων δικαστών στην εξέταση της υποθέσεως, στις οποίες συγκαταλέγονται, ειδικότερα, οι σχετικές με την ανεξαρτησία και την αμεροληψία των μελών του οικείου δικαστηρίου διατάξεις». Επομένως, κανόνες σχετικά με την (επαν)ανάθεση υπόθεσης σε εισηγητή δικαστή, όπως οι επίμαχοι στην κύρια δίκη, είναι προδήλως κρίσιμοι για να εξακριβωθεί εάν τηρήθηκε η εγγύηση περί ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως.

51. Ως εκ τούτου, όπως υποστήριξε η Πολωνική Κυβέρνηση κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η απορρέουσα από το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ απαίτηση περί διασφάλισης ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου πρέπει να γίνεται σεβαστή από τις εθνικές διατάξεις σχετικά με την ανάθεση των υποθέσεων σε δικαστές και τη μεταβολή των δικαστικών σχηματισμών, κατά μείζονα λόγο όταν συντρέχουν εθνικές διατάξεις οι οποίες αποκλείουν το δευτεροβάθμιο δικαστήριο από τον έλεγχο φερόμενων παρατυπιών κατά την (επαν)ανάθεση των υποθέσεων στον πρώτο βαθμό.

2. Συνεξέταση των δύο προδικαστικών ερωτημάτων

52. Με τα δύο υποβληθέντα προδικαστικά ερωτήματα, τα οποία προσήκει να συνεξεταστούν, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, από το Δικαστήριο να εκτιμήσει το σωρευτικό αποτέλεσμα της παράτυπης εφαρμογής των κανόνων περί (επαν)ανάθεσης μιας υπόθεσης σε εισηγητή δικαστή και της έλλειψης δυνατότητας άσκησης ενδίκου μέσου συναφώς, καθώς και τη συμβατότητα του σωρευτικού αυτού αποτελέσματος με το δίκαιο της Ένωσης και, ειδικότερα, με το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, όπως ερμηνεύεται υπό το πρίσμα του άρθρου 2 ΣΕΕ, λαμβανομένου υπόψη και του άρθρου 47 του Χάρτη.

53. Θα προσεγγίσω τα προδικαστικά ερωτήματα εξετάζοντας α) εάν η απαίτηση περί διασφάλισης ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως καταλαμβάνει τους κανόνες περί (επαν)ανάθεσης υποθέσεων σε δικαστές· β) το ζήτημα εάν έχει εφαρμογή στην υπό κρίση υπόθεση η απορρέουσα από το δίκαιο της Ένωσης απαίτηση το ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως, να «διασφαλίζει, στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης, αποτελεσματική δικαστική προστασία»· γ) το κριτήριο που πρέπει να εφαρμόζεται κατά την εκτίμηση του κατά πόσον η παράτυπη (επαν)ανάθεση υποθέσεων σε δικαστές είναι ικανή να υπονομεύσει τις απαιτήσεις της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας ενώπιον ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως, καθώς και αν η (επαν)ανάθεση αυτή πρέπει να επιφέρει την ακύρωση της πρωτόδικης δίκης· και, τέλος, δ) τον αντίκτυπο της απόφασης του Δικαστηρίου στην υπόθεση Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία και ιδιωτική ζωή των δικαστών)[24] επί της υπό κρίση υπόθεσης.

[24] Απόφαση της 5ης Ιουνίου 2023 [C-204/21, EU:C:2023:442, στο εξής: απόφαση στην υπόθεση Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία και ιδιωτική ζωή των δικαστών)].

α) Η απαίτηση περί διασφάλισης ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως καταλαμβάνει τους κανόνες περί (επαν)ανάθεσης υποθέσεων σε δικαστές

54. Ως αφετηρία, είναι σημαντικό να υπομνησθούν οι υφιστάμενες διεθνείς κατευθυντήριες γραμμές και νομολογία σχετικά με τη διασφάλιση ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως, καθόσον αφορούν τα συστήματα (επαν)ανάθεσης υποθέσεων. Συναφώς, οι εθνικοί κανόνες για τον καθορισμό και τη μεταβολή των σχηματισμών των δικαστηρίων έχουν εξεταστεί, ιδίως, από την Επιτροπή της Βενετίας [25] και το ΕΔΔΑ.

55. Η Επιτροπή της Βενετίας, στην έκθεσή της, της 16ης Μαρτίου 2010 [26], καθορίζει ορισμένα πρότυπα τα οποία θα πρέπει να πληρούν τα κράτη. Μεταξύ άλλων, συστήνει η (επαν)ανάθεση υποθέσεων σε δικαστές να διέπεται από αντικειμενικά και διαφανή κριτήρια που θεσπίζονται στον νόμο. Η Επιτροπή της Βενετίας υπογραμμίζει επίσης ότι η έννοια του δικαστηρίου που έχει συσταθεί νομίμως προϋποθέτει εθνικούς κανόνες που εγγυώνται την ανεξαρτησία και την αμεροληψία όχι μόνον του δικαστηρίου ως σύνολο, αλλά και του μεμονωμένου δικαστή [27]. Κατά τη γνώμη μου, η απαίτηση αυτή καταλαμβάνει όχι μόνο τους εν λόγω κανόνες αυτούς καθεαυτούς, αλλά και την εφαρμογή τους, η οποία πρέπει να γίνεται με τρόπο αντικειμενικό και διαφανή –ήτοι, όχι αυθαίρετα.

56. Επιπλέον, από τη νομολογία του ΕΔΔΑ προκύπτει ότι οι αμφιβολίες ενός διαδίκου ως προς την ανεξαρτησία και την αμεροληψία δικαστή είναι θεμιτές όταν το εσωτερικό δίκαιο *δεν προβλέπει επαρκείς δικονομικές εγγυήσεις για την αποτροπή της δικαστικής επιρροής* [28].

57. Έλλειψη τέτοιου νομικού πλαισίου υπήρχε στην υπόθεση Miracle Europe Kft κατά Ουγγαρίας, όπου ο δικαστής που ανέθετε τις υποθέσεις στους λοιπούς δικαστές διέθετε ευρεία διακριτική ευχέρεια. Με την απόφαση αυτή [29], το ΕΔΔΑ έκρινε ότι, λόγω της κατά διακριτική ευχέρεια επανανάθεσης της υπόθεσης, το οικείο δικαστήριο δεν συνιστούσε δικαστήριο που έχει συσταθεί νομίμως και, ως εκ τούτου, αποφάνθηκε ότι παραβιάστηκε το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη του άρθρου 6, παράγραφος 1, ΕΣΔΑ. Η κρίση αυτή του ΕΔΔΑ αναδεικνύει πόσο σημαντικό είναι η (επαν)ανάθεση υποθέσεων σε δικαστές να διενεργείται με αυστηρή τήρηση του νόμου και κατά τρόπο αντικειμενικό και διαφανή [30].

58. Μπορούμε επίσης να βασιστούμε στην υφιστάμενη νομολογία του Δικαστηρίου.

[25] Η Επιτροπή της Βενετίας, με επίσημη ονομασία «Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τη Δημοκρατία μέσω της Νομοθεσίας», αποτελεί συμβουλευτικό όργανο του Συμβουλίου της Ευρώπης.

[26] Έκθεση σχετικά με την ανεξαρτησία του δικαστικού συστήματος, Μέρος Ι: Η ανεξαρτησία των δικαστών, εκδοθείσα από την Επιτροπή της Βενετίας κατά την 82η συνεδρίαση της ολομέλειάς της, Βενετία, 12-13 Μαρτίου 2010, σημεία 81 και 82, υποσημείο 16.

[27] Όπ.π. (σημεία 77 και 79).

[28] Βλ. Sillen, J., «The concept of "internal judicial independence" in the case law of the European Court of Human Rights», *European Constitutional Law Review*, αριθ. 15, 2019, σ. 121, με πολυάριθμες παραπομπές σε σχετική νομολογία του ΕΔΔΑ.

[29] Απόφαση του ΕΔΔΑ της 12ης Ιανουαρίου 2016 (CE:ECHR:2016:0112JUD005777413, στο εξής: απόφαση στην υπόθεση Miracle Europe, § 58).

[30] Όπως εξηγείται στη νομική θεωρία, «αφ' ης στιγμής η υπόθεση ανατεθεί σε δικαστή […], δεν μπορεί καταρχήν να επανανατεθεί σε διαφορετικό δικαστή ή δικαστήριο […], χωρίς τη συναίνεση του τελευταίου, εκτός αν η επανανάθεση δικαιολογείται για λόγους ορθής απονομής δικαιοσύνης», ήτοι «για παράδειγμα, εάν ο δικαστής ή το τμήμα στο οποίο ανατέθηκαν υποθέσεις που απαιτούν ταχύτερη του συνήθους αντιμετώπιση (για παράδειγμα οικογενειακές διαφορές ή ποινικές δίκες) αντιμετωπίζει έκτακτες συνθήκες, οι οποίες είναι πιθανόν να παρατείνουν σημαντικά τη διάρκεια της δίκης, σε βάρος των συμφερόντων των διαδίκων» [Adam, S., «Good administration of justice from an EU law perspective: striking balance between disciplinary liability and judicial independence», σε Adam, S., Derveaux, I., Grasso, I., και Vaz Ventura, F. (επιμ.), *The Rule of law and good administration of justice in the digital era*, Bruylant, 2024, σ. 158].

59. Με την απόφαση Επιτροπή κατά Πολωνίας[31], το Δικαστήριο απεφάνθη, ειδικότερα, επί εθνικών διατάξεων οι οποίες παρέχουν στον πρόεδρο του πειθαρχικού τμήματος του Sąd Najwyższy (Ανωτάτου Δικαστηρίου) τη *διακριτική ευχέρεια να ορίζει* το κατά τόπον αρμόδιο πειθαρχικό δικαστήριο για την εκδίκαση πειθαρχικής υποθέσεως που κινήθηκε κατά δικαστή των τακτικών δικαστηρίων, *χωρίς να διευκρινίζονται στην εφαρμοστέα νομοθεσία τα κριτήρια βάσει των οποίων διενεργείται ο ορισμός αυτός*.

60. Το Δικαστήριο έκρινε ότι, «ελλείψει τέτοιων κριτηρίων, η ως άνω διακριτική ευχέρεια θα μπορούσε, μεταξύ άλλων, να χρησιμοποιηθεί, προκειμένου ορισμένες υποθέσεις να ανατίθενται σε συγκεκριμένους δικαστές και όχι σε άλλους ή ακόμη προκειμένου να ασκηθεί πίεση στους δικαστές που ορίζονται με τον τρόπο αυτόν»[32].

61. Φρονώ ότι οι διαπιστώσεις αυτές, εξεταζόμενες υπό το πρίσμα της αρχής του κράτους δικαίου, είναι κρίσιμες όχι μόνο στην περίπτωση κατά την οποία δεν προβλέπεται από τον νόμο κανένα κριτήριο για την (επαν)ανάθεση των υποθέσεων σε δικαστές, αλλά και όταν, ελλείψει δικαστικού ελέγχου, παρά το γεγονός ότι τέτοια κριτήρια προβλέπονται στον νόμο, αυτά ουδόλως εφαρμόζονται ή δεν εφαρμόζονται κατά τρόπο αντικειμενικό και διαφανή, δεδομένου ότι σε τέτοιες περιπτώσεις θα μπορούσαν να προκύψουν παρόμοια αρνητικά αποτελέσματα.

62. Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η απαίτηση περί διασφάλισης ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως, βάσει του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, ερμηνευόμενη υπό το πρίσμα της αρχής του κράτους δικαίου, όπως αυτή κατοχυρώνεται στο άρθρο 2 ΣΕΕ, επιτάσσει, όταν κράτος μέλος έχει θεσπίσει κανόνες για την (επαν)ανάθεση υποθέσεων σε δικαστές, οι κανόνες αυτοί να είναι αποτελεσματικοί και να εφαρμόζονται κατά τρόπο αντικειμενικό και διαφανή.

β) Το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, το οποίο απαιτεί ρητά να διασφαλίζεται «η πραγματική δικαστική προστασία στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της [Ευρωπαϊκής Ένωσης]», έχει εφαρμογή στην υπό κρίση υπόθεση

63. Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, «τα κράτη μέλη φέρουν την ευθύνη να προβλέπουν σύστημα ενδίκων βοηθημάτων και μέσων ικανών να διασφαλίσουν τον αποτελεσματικό δικαστικό έλεγχο στους τομείς [που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης]»[33]. Τούτο αντικατοπτρίζει τη ρητή διατύπωση του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ.

64. Κατά τη θέσπιση ενός τέτοιου συστήματος, τα κράτη μέλη οφείλουν να διασφαλίζουν την πλήρη αποτελεσματικότητα της αρχής της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, η οποία συνιστά γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι «το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ συγκεκριμενοποιεί την αξία του κράτους δικαίου που προβλέπεται στο άρθρο 2 ΣΕΕ και επιβάλλει, συναφώς, στα κράτη μέλη την υποχρέωση να προβλέπουν ένα σύστημα ενδίκων βοηθημάτων και μέσων, καθώς και διαδικασιών για τη διασφάλιση του σεβασμού του δικαιώματος των πολιτών σε αποτελεσματική δικαστική προστασία σε όλους τους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης, καθόσον η

31 Απόφαση της 15ης Ιουλίου 2021, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Πειθαρχικό καθεστώς των δικαστών) [C-791/19, EU:C:2021:596, στο εξής: απόφαση στην υπόθεση Επιτροπή κατά Πολωνίας (Πειθαρχικό καθεστώς των δικαστών), σκέψη 172].

32 Όπ.π. (σκέψη 173).

33 Απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2018, Associação Sindical dos Juízes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117, σκέψη 34).

αρχή της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας την οποία μνημονεύει το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ συνιστά γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης η οποία κατοχυρώνεται πλέον στο άρθρο 47 του Χάρτη» [34].

65. Από την προεκτεθείσα ανάλυσή μου (σημεία 54 έως 62 των παρουσών προτάσεων), από το ίδιο το γράμμα της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς και από τη νομολογία του Δικαστηρίου (σημεία 63 και 64 των παρουσών προτάσεων), προκύπτει ότι, σε περίπτωση που η προβλεπόμενη στο άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ ανεξαρτησία και αμεροληψία δικαστηρίου τίθεται υπό αμφισβήτηση λόγω παράτυπης (επαν)ανάθεσης υπόθεσης σε δικαστή, η ύπαρξη του δικαιώματος για αποτελεσματική δικαστική προστασία και η εξουσία δικαστηρίου να στηριχθεί στην ύπαρξη του δικαιώματος αυτού προκειμένου να ελέγξει αν συντρέχει τέτοια φερόμενη παρατυπία είναι θεμελιώδους σημασίας για την αποτελεσματική εφαρμογή της απαίτησης περί διασφάλισης ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως.

66. Στην υπό κρίση υπόθεση, φαίνεται ότι διάταξη του εθνικού δικαίου [35] αποκλείει κάθε δικαστικό έλεγχο κατ' έφεση επί του συνόλου των κανόνων που διέπουν την (επαν)ανάθεση υποθέσεων. Επομένως, πρέπει να εξεταστεί εάν το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ –ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 2 ΣΕΕ, καθόσον αυτό κατοχυρώνει την αρχή του κράτους δικαίου, και λαμβανομένου δεόντως υπόψη του άρθρου 47 του Χάρτη, το οποίο αποτυπώνει το δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας ως γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης– αποκλείει την εφαρμογή μιας τέτοιας εθνικής διάταξης στην περίπτωση παράτυπης (επαν)ανάθεσης υποθέσεων, επειδή είναι ασυμβίβαστη με το εν λόγω άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ.

67. Με την απαγόρευση αυτή, ο εθνικός νομοθέτης φαίνεται να αποφάσισε –κατά τρόπο απόλυτο– ότι καμία παρατυπία σχετικά με την (επαν)ανάθεση υποθέσεων στον πρώτο βαθμό δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο κατ' έφεση ελέγχου, ενώ, όπως τονίζει το αιτούν δικαστήριο στην απόφαση περί παραπομπής, δεν μπορεί απαραιτήτως να αποκλειστεί το ενδεχόμενο οι οικείες παρατυπίες να ενέχουν τον κίνδυνο ουσιώδους προσβολής της ανεξαρτησίας ή της αμεροληψίας του δικαστικού σχηματισμού. Δεδομένου του ρόλου που ανατίθεται στα εθνικά δικαστήρια στην έννομη τάξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και, ιδίως, προς τον σκοπό της διασφάλισης του κράτους δικαίου, τα δικαστήρια αυτά, οποιουδήποτε βαθμού, πρέπει να εμφανίζονται πάντοτε ως ανεξάρτητα και αμερόληπτα. Τούτο κατ' ανάγκην σημαίνει ότι, σε περίπτωση κατά την οποία εθνικό δευτεροβάθμιο δικαστήριο επιλαμβάνεται υπόθεσης διότι υφίστανται επαρκείς λόγοι να θεωρηθεί ότι η εικόνα αυτή του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου τίθεται υπό αμφισβήτηση (όπως φαίνεται εκ πρώτης όψεως να συμβαίνει στην κύρια δίκη), ο διάδικος που ζητεί έναν τέτοιο έλεγχο πρέπει να έχει στη διάθεσή του αποτελεσματικό ένδικο βοήθημα ή μέσο.

68. Ως εκ τούτου, φρονώ ότι ο απόλυτος αποκλεισμός ενδίκων βοηθημάτων και μέσων σε μια τέτοια περίπτωση θα αντέβαινε στο άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ κατά το οποίο τα κράτη μέλη οφείλουν, μέσω των εθνικών τους δικαστηρίων, να παρέχουν «τα ένδικα βοηθήματα και μέσα που είναι αναγκαία για να διασφαλίζεται η πραγματική δικαστική

[34] Απόφαση στην υπόθεση Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία και ιδιωτική ζωή των δικαστών) (σκέψεις 269 και 286).

[35] Το άρθρο 55, παράγραφος 4, του νόμου περί τακτικών δικαστηρίων.

προστασία στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της [Ευρωπαϊκής Ένωσης]». Πράγματι, το γεγονός και μόνον ότι ένα εθνικό δικαστήριο *ενδέχεται* να κληθεί να ερμηνεύσει και να εφαρμόσει το δίκαιο της Ένωσης αρκεί για να οδηγήσει στην εφαρμογή της διάταξης αυτής [36].

69. Στην υπό κρίση υπόθεση, το αιτούν δικαστήριο διαπίστωσε ότι υφίσταται όχι μόνον «κατάφωρη παράβαση» των κανόνων σχετικά με την (επαν)ανάθεση υποθέσεων σε δικαστές, αλλά και ότι τούτο επιτείνεται λόγω του αποκλεισμού της δυνατότητας άσκησης ενδίκου βοηθήματος ή μέσου συναφώς. Το σωρευτικό αποτέλεσμα των δύο αυτών στοιχείων δύναται να προκαλέσει στους πολίτες εύλογες αμφιβολίες ως προς τη θωράκιση του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου έναντι εσωτερικής ή εξωτερικής επιρροής και ως προς την ουδετερότητά του έναντι των αντιπαρατιθέμενων συμφερόντων. Οι αμφιβολίες αυτές δύνανται να έχουν ως αποτέλεσμα, όπως επισήμανε το αιτούν δικαστήριο, να μη δίδει ο εν λόγω δικαστικός σχηματισμός την εντύπωση ανεξαρτησίας ή αμεροληψίας, στοιχείο που, με τη σειρά του, μπορεί να θίξει την εμπιστοσύνη την οποία πρέπει να εμπνέει η δικαιοσύνη στους πολίτες στο πλαίσιο μιας δημοκρατικής κοινωνίας και ενός κράτους δικαίου [37].

70. Επιπλέον, ένας τέτοιος απόλυτος αποκλεισμός κάθε δικαστικού ελέγχου κατ' έφεση επί του συνόλου των κανόνων που διέπουν την (επαν)ανάθεση υποθέσεων θα καθιστούσε άνευ αντικειμένου και την αρχή ότι η δικαιοσύνη δεν πρέπει μόνον να απονέμεται, αλλά και να φαίνεται ότι απονέμεται.

γ) Το κριτήριο για τον έλεγχο παρατυπιών κατά την (επαν)ανάθεση υποθέσεων σε δικαστές οι οποίες είναι ικανές να υπονομεύσουν τις απαιτήσεις περί αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας ενώπιον ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως

71. Από τη νομολογία του Δικαστηρίου μπορεί να συναχθεί ότι δεν συνεπάγεται κάθε παρατυπία κατ' ανάγκην την κήρυξη, από το δευτεροβάθμιο δικαστήριο, της ακυρότητας της δίκης ενώπιον του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, οι δε παρατυπίες που δεν επιφέρουν ουσιώδεις συνέπειες όσον αφορά την ύπαρξη αποτελεσματικού ενδίκου βοηθήματος ή μέσου μπορούν να μην επισύρουν την κήρυξη ακυρότητας [38].

72. Πράγματι, κάθε παρατυπία που εμφιλοχωρεί κατά την ανάθεση υπόθεσης σε δικαστικό σχηματισμό ή κατά την επανανάθεσή της σε διαφορετικό σχηματισμό δεν συνεπάγεται αφ' εαυτής παράβαση του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ και, αντίστοιχα, υπαγωγή σε κατ' έφεση δικαστικό έλεγχο.

73. Επί παραδείγματι, όπως επισήμανε η Επιτροπή κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η εσφαλμένη κατάρτιση του πίνακα αναπληρωτών δικαστών ή η εσφαλμένη κατάταξη των ονομάτων σε αυτόν (για παράδειγμα, όχι με αλφαβητική σειρά, αλλά με βάση την ημερομηνία γέννησης) φαίνεται, εκ πρώτης όψεως, να έχει δευτερεύουσα σημασία. Πράγματι, τέτοιες παρατυπίες δεν φαίνονται, καταρχήν, ικανές να υπονομεύσουν τη λειτουργία του εθνικού δικαστικού συστήματος, καθώς και τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας και αμεροληψίας, κατά την έννοια του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ. Ο σκοπός του άρθρου αυτού είναι

[36] Βλ. Prechal, S., «Article 19 TEU and national courts: A new role for the principle of effective judicial protection?», σε Bonelli, M., Eliantonio, M., και Gentile, G. (επιμ.), *Article 47 of the EU Charter and Effective Judicial Protection, Volume 1: The Court of Justice's Perspective*, Οξφόρδη, 2022, σ. 23.

[37] Βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση στην υπόθεση Επιτροπή κατά Πολωνίας (Πειθαρχικό καθεστώς των δικαστών) (σκέψη 112).

[38] Βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση στην υπόθεση Simpson και HG (σκέψεις 75 έως 80).

να καταλάβει μόνον ζητήματα που παρουσιάζουν κάποιον βαθμό σοβαρότητας και/ή εκείνα που έχουν συστημικό χαρακτήρα, ως προς τα οποία η εσωτερική έννομη τάξη είναι μάλλον απίθανο να παράσχει επαρκή τρόπο προστασίας [39].

74. Συναφώς, υπογραμμίζεται ότι η νομολογία του ΕΔΔΑ εξετάζει το ζήτημα της σοβαρότητας των παρατυπιών που ενδέχεται να συνιστούν προσβολή του δικαιώματος σε «δικαστήριο που έχει συσταθεί νομίμως» μέσω του «κριτηρίου του κατώτατου ορίου» [40]. Στην απόφασή του στην υπόθεση Miracle Europe, το ΕΔΔΑ αναφέρεται σε «κατάφωρη παράβαση» του εφαρμοστέου εθνικού δικαίου. Όπως προεκτέθηκε, η αρχή της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας των δικαιωμάτων που παρέχονται στους ιδιώτες βάσει του δικαίου της Ένωσης, την οποία μνημονεύει το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, και, ως εκ τούτου, η απαίτηση περί διασφάλισης της ανεξαρτησίας και αμεροληψίας των δικαστηρίων συνιστά γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης, η οποία απορρέει από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών και είναι σήμερα κατοχυρωμένη με το άρθρο 47 του Χάρτη [41]. Υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 52, παράγραφος 3, του Χάρτη αποσκοπεί στη διασφάλιση της αναγκαίας συνοχής μεταξύ των δικαιωμάτων που περιλαμβάνονται σε αυτόν και των αντίστοιχων δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στην ΕΣΔΑ, χωρίς να θίγεται η αυτονομία του δικαίου της Ένωσης και του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επομένως, για την ερμηνεία του Χάρτη πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα αντίστοιχα δικαιώματα της ΕΣΔΑ, ως όριο ελάχιστης προστασίας [42]. Αυτή η ερμηνευτική συνοχή έχει πρωταρχική σημασία για την κατανόηση του τι συνιστά παράβαση των απαιτήσεων αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας ενώπιον ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως.

75. Επομένως, κατά τη γνώμη μου, το κριτήριο πρέπει να είναι αυστηρό και η εξουσία άσκησης δικαστικού ελέγχου στο πλαίσιο της κατ' έφεση δίκης, σύμφωνα με το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 2 ΣΕΕ και του άρθρου 47 του Χάρτη, πρέπει να ενεργοποιείται μόνον επί ισχυρισμών περί «κατάφωρων παραβάσεων» των εφαρμοστέων εθνικών διατάξεων για την (επαν)ανάθεση υποθέσεων σε δικαστές, καθόσον μόνον τέτοιες παραβάσεις είναι ικανές να θέσουν υπό αμφισβήτηση την ανεξαρτησία και την αμεροληψία δικαστηρίου κράτους μέλους.

76. Εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να αποφανθεί επί των ισχυρισμών αυτών λαμβάνοντας υπόψη τις ακόλουθες εκτιμήσεις. Κατά τη γνώμη μου, από την απόφαση Simpson και HG μπορεί να συναχθεί ότι η παρατυπία είναι ουσιαστικής φύσης και σοβαρότητας όταν δημιουργείται η εντύπωση ότι άλλα θεσμικά όργανα έκαναν κατάχρηση της διακριτικής τους ευχέρειας διακινδυνεύοντας το νομότυπο του αποτελέσματος, το οποίο είναι το ζητούμενο στη συγκεκριμένη διαδικασία, δημιουργώντας έτσι εύλογη αμφιβολία σε διαδίκους και πολίτες ως προς την ανεξαρτησία ενός εισηγητή δικαστή ή ενός δικαστηρίου.

[39] Βλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Bobek στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim κ.λπ. (C-748/19 έως C-754/19, EU:C:2021:403, σημεία 143 επ.). Πρβλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα E. Tanchev στην υπόθεση Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία των τακτικών δικαστηρίων) (C-192/18, EU:C:2019:529, σημείο 115) και στην υπόθεση Miasto Łowicz και Prokuratur Generalny (C-558/18 και C-563/18, EU:C:2019:775, σημείο 125)· βλ., επίσης, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα A. Ράντου στην υπόθεση τις οποίες μνημονεύω στην υποσημείωση 12 των παρουσών προτάσεων.

[40] Βλ. απόφαση του ΕΔΔΑ της 1ης Δεκεμβρίου 2020, Guðmundur Andri Ástráðsson κατά Ισλανδίας (CE:ECHR:2020:1201JUD002637418, § 235 έως 290).

[41] Απόφαση στην υπόθεση Επιτροπή κατά Πολωνίας (Πειθαρχικό καθεστώς των δικαστών) (σκέψη 52).

[42] Απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2020, La Quadrature du Net κ.λπ. (C-511/18, C-512/18 και C-520/18, EU:C:2020:791, σκέψη 124 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

77. Επομένως, στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να καθορίσει τη φύση και τη σοβαρότητα της παρατυπίας, εάν η (επαν)ανάθεση της υπόθεσης στον δικαστή του πρώτου βαθμού ήταν σύμφωνη με το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο καθώς και με την απαίτηση περί διασφάλισης αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας ενώπιον ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως, σύμφωνα με το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 2 ΣΕΕ και λαμβανομένου δεόντως υπόψη του άρθρου 47 του Χάρτη. Το αιτούν δικαστήριο πρέπει να διαμορφώσει την εκτίμησή του λαμβάνοντας υπόψη όλες τις σχετικές περιστάσεις. Οφείλει όχι μόνον να ελέγξει τη συμβατότητα της μεταβολής του δικαστικού σχηματισμού με το *εθνικό δίκαιο*, αλλά και να εξετάσει, μεταξύ άλλων, τις *περιστάσεις* υπό τις οποίες πραγματοποιήθηκε η μεταβολή αυτή, καθώς και το ζήτημα εάν η μεταβολή αυτή στηρίχθηκε σε αυθαίρετες εκτιμήσεις.

78. Κατά την εκτίμηση αυτή, το αιτούν δικαστήριο πρέπει να λάβει υπόψη ότι, όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου, «[η] απαίτηση περί ανεξαρτησίας των δικαστηρίων, η οποία απορρέει από το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, έχει δύο πτυχές. Η πρώτη [είναι] εξωτερική πτυχή […] [και] η δεύτερη πτυχή, *εσωτερικής* φύσεως, αντιστοιχεί στην έννοια της αμεροληψίας και αποσκοπεί στην τήρηση ίσων αποστάσεων ως προς τους διαδίκους και τα συμφέροντα εκάστου εξ αυτών σε σχέση με το αντικείμενο της διαφοράς. Η πτυχή αυτή *επιτάσσει την τήρηση αντικειμενικότητας και την απουσία κάθε συμφέροντος ως προς την επίλυση της διαφοράς πέραν της αυστηρής εφαρμογής των κανόνων δικαίου*» [43].

79. Κατά τη γνώμη μου, αυτές οι δύο πτυχές –εξωτερική και εσωτερική– αποτελούν μέρος του κριτηρίου προκειμένου να διαπιστωθεί εάν η συγκεκριμένη περίπτωση, κατά την οποία η υπόθεση (επαν)ανατέθηκε σε εισηγητή δικαστή στον πρώτο βαθμό, είναι τέτοιου είδους και σοβαρότητας, ώστε να δημιουργεί πραγματικό κίνδυνο ώστε α) *άλλα πρόσωπα ή διοικητικά όργανα εντός του ίδιου του δικαστικού σώματος* να ασκήσουν αθέμιτη διακριτική ευχέρεια υπονομεύοντας *το νομότυπο του αποτελέσματος της (επαν)ανάθεσης υποθέσεων σε δικαστές* και β) το αποτέλεσμα της (επαν)ανάθεσης αυτής να θέσει σε αμφισβήτηση την αντικειμενικότητα και την έλλειψη οποιουδήποτε «συμφέροντος σχετικά με την έκβαση της δίκης» και, επομένως, να δημιουργήσει εύλογη αμφιβολία στους πολίτες ως προς την ανεξαρτησία και την αμεροληψία του οικείου δικαστή (ή δικαστών).

80. Κατά συνέπεια, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να αποφανθεί, λαμβανομένων υπόψη όλων των σχετικών περιστάσεων, εάν η παράτυπη εφαρμογή των εθνικών κανόνων περί (επαν)ανάθεσης υποθέσεων σε δικαστές στην κύρια δίκη είναι τέτοια ώστε να συνιστά παράβαση της απαίτησης περί διασφάλισης ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως, γεγονός που θα επιφέρει την ακύρωση της δίκης στον πρώτο βαθμό, προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτελεσματική δικαστική προστασία στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης.

δ) Ο αντίκτυπος της απόφασης του Δικαστηρίου που εκδόθηκε στην υπόθεση Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία και ιδιωτική ζωή των δικαστών)

81. Στις 5 Ιουνίου 2023 –μετά την υποβολή της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως στην υπό κρίση υπόθεση– το Δικαστήριο είχε την ευκαιρία να αποφανθεί ότι το άρθρο 55, παράγραφος 4, του νόμου περί τακτικών δικαστηρίων (η ίδια η επίμαχη διάταξη και στο πλαίσιο της κύριας δίκης) ενέχει παράβαση του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, σε συνδυασμό με το άρθρο 47 του Χάρτη.

[43] Απόφαση στην υπόθεση RS (σκέψη 41)· η υπογράμμιση δική μου.

82. Ειδικότερα, στην απόφαση στην υπόθεση Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία και ιδιωτική ζωή των δικαστών)[44] το Δικαστήριο έκρινε ότι η παράβαση αυτή οφειλόταν στο γεγονός ότι το άρθρο 55, παράγραφος 4, του νόμου περί τακτικών δικαστηρίων θέσπισε απαγορεύσεις οι οποίες μπορούν να εφαρμόζονται κατά γενικότερο τρόπο, ακόμη και όταν ένας διάδικος αντιτάσσει ότι εθνικές διατάξεις οι οποίες αφορούν την ανάθεση των υποθέσεων ή τον ορισμό και την τροποποίηση των δικαστικών σχηματισμών ή την εφαρμογή τέτοιων διατάξεων αντιβαίνουν στις απαιτήσεις του δικαίου της Ένωσης που είναι συμφυείς με το δικαίωμα σε ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως.

83. Ως εκ τούτου, κατόπιν της απόφασης αυτής, η οποία κήρυξε το άρθρο 55, παράγραφος 4, του νόμου περί τακτικών δικαστηρίων ασύμβατο με το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, σε συνδυασμό με το άρθρο 47 του Χάρτη, τα πολωνικά εθνικά δικαστήρια οφείλουν να αφήνουν ανεφάρμοστο[45] το εν λόγω άρθρο 55, παράγραφος 4, μέχρις ότου καταργηθεί από τον Πολωνό νομοθέτη βάσει του άρθρου 260, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ[46] και της αρχής της ειλικρινούς συνεργασίας (άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ). Όπως προκύπτει με σαφήνεια από τη νομολογία του Δικαστηρίου, η απαίτηση αυτή απορρέει από την αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης, η οποία «επιβάλλει στον εθνικό δικαστή […] να […] αφήσει ανεφάρμοστη κάθε εθνική ρύθμιση ή πρακτική […] η οποία αντιβαίνει σε διάταξη του δικαίου της Ένωσης παράγουσα άμεσο αποτέλεσμα»[47]. Κατά πάγια νομολογία, το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ έχει τέτοιο άμεσο αποτέλεσμα[48].

84. Από τις προεκτεθείσες εκτιμήσεις προκύπτει ότι τα πολωνικά δικαστήρια οφείλουν πλέον [κατόπιν της απόφασης στην υπόθεση Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία και ιδιωτική ζωή των δικαστών)] να αφήνουν ανεφάρμοστο το άρθρο 55, παράγραφος 4, του νόμου περί τακτικών δικαστηρίων και, επομένως, δύνανται να εφαρμόσουν εν προκειμένω το άρθρο 379, παράγραφος 4, του κώδικα πολιτικής δικονομίας και/ή οποιαδήποτε άλλη εφαρμοστέα εθνική διάταξη, προκειμένου να ελέγξουν εάν μια υπόθεση στον πρώτο βαθμό έχει (επαν)ανατεθεί σε εισηγητή δικαστή νομότυπα, ήτοι σύμφωνα με τις εφαρμοστέες εθνικές διατάξεις, καθώς και σύμφωνα με τις απαιτήσεις περί ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως, διασφαλίζοντας, κατ' αυτόν τον τρόπο, την αποτελεσματική δικαστική προστασία, όπως αυτή κατοχυρώνεται στο άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 2 ΣΕΕ, λαμβανομένου υπόψη και του άρθρου 47 του Χάρτη.

V. Πρόταση

85. Προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το Sąd Apelacyjny w Warszawie (εφετείο Βαρσοβίας, Πολωνία) ως εξής:

«Το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 2 ΣΕΕ και λαμβανομένου δεόντως υπόψη του άρθρου 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης,

[44] Σκέψεις 226 και 227.

[45] Βλ., επίσης, απόφαση της 13ης Ιουλίου 2023, YP κ.λπ. (Άρση ασυλίας και αναστολή άσκησης των καθηκόντων δικαστή) (C-615/20 και C-671/20, EU:C:2023:562, σκέψεις 61 έως 64 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Βλ., επίσης, απόφαση στην υπόθεση Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία και ιδιωτική ζωή των δικαστών) (σκέψη 271).

[46] Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση κατέστη σαφές ότι έως τις 7 Μαρτίου 2024 η εν λόγω διάταξη δεν είχε καταργηθεί.

[47] Απόφαση στην υπόθεση Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία και ιδιωτική ζωή των δικαστών) (σκέψη 228 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[48] Όπ.π. (σκέψη 78 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

έχει την έννοια ότι αποκλείει εθνική διάταξη που περιλαμβάνει απόλυτο αποκλεισμό της δυνατότητας άσκησης ενδίκου βοηθήματος ή μέσου για την παράβαση εθνικών κανόνων σχετικά με την (επαν)ανάθεση υποθέσεων σε δικαστές, όταν η παράβαση αυτή δημιουργεί πραγματικό κίνδυνο ώστε α) άλλα πρόσωπα ή διοικητικά όργανα εντός του ίδιου του δικαστικού σώματος να ασκήσουν αθέμιτη διακριτική ευχέρεια, υπονομεύοντας το νομότυπο του αποτελέσματος της (επαν)ανάθεσης υποθέσεων σε δικαστές και β) το αποτέλεσμα της (επαν)ανάθεσης αυτής να θέσει σε αμφισβήτηση την αντικειμενικότητα και την έλλειψη οποιουδήποτε συμφέροντος σχετικά με την έκβαση της δίκης και, επομένως, να δημιουργήσει εύλογη αμφιβολία στους πολίτες ως προς την ανεξαρτησία και την αμεροληψία του οικείου δικαστή (ή δικαστών).

Το αιτούν δικαστήριο οφείλει να αφήσει ανεφάρμοστη μια τέτοια διάταξη του εθνικού δικαίου και να εφαρμόσει το άρθρο 379, παράγραφος 4, του κώδικα πολιτικής δικονομίας και/ή οποιαδήποτε άλλη εφαρμοστέα εθνική διάταξη, προκειμένου να εξετάσει, λαμβανομένων υπόψη όλων των σχετικών περιστάσεων, εάν η παράτυπη εφαρμογή των εθνικών κανόνων περί (επαν)ανάθεσης υποθέσεων σε δικαστές στην κύρια δίκη είναι τέτοιου είδους και σοβαρότητας ώστε να συνιστά παράβαση της απαίτησης περί διασφάλισης ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως και να δικαιολογεί την κήρυξη της ακυρότητας της δίκης στον πρώτο βαθμό προς τον σκοπό της διασφάλισης αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης».